

במאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' עד סי' רסט')

רלו	מה היא שבועת ביטוי ושבועת שוא	118
רלו	הנשבע אם צריך לישבע בשם או בכינוי	121
רלה	דין שבועה שלא אוכל, סתם, או אם פירש	123
רלט	נשבע על דבר שאין בו ממש או לבטל המצוה	128
	הלכות נזירות למהריק"ש	
	הלכות כיבוד אב ואם	
רמ	כיבוד אב ואם ומוראם	134
רמא	דיני מכה ומקלל אביו ואמו	140
	כבוד רבו והלכות ת"ח ותלמוד תורה	
רמב	כבוד רבו ותלמיד חכם	140
	קיצור בהנהגת הוראה לש"ך	150
רמג	ת"ח פטור ממס, ומכירת סחורתו מוקדמת	151
רמד	קימה והידור בפני חכם אפילו אינו רבו	154
רמה	חייב כל אדם ללמד לבנו ולהעמיד תלמידים	157
רמו	חייב כל אדם בת"ת, והיאך לומדים בשכר	161
	הלכות צדקה	
רמז	גודל שכר צדקה, ואם כופין עליה	185
רמח	מי חייב בה ומי ראוי לקבלה	185
רמט	כמה חייב ליתן וכיצד יתננה	187
רנ	כמה ראוי ליתן לכל אחד	191
רנא	למי נותנין הצדקה ואיזה קודם לחבירו	192
רנב	דין פדיון שבויים וכיצד פודין אותם	195
רנג	דין מי הוא הראוי ליטול צדקה	198
רנד	שלא לקבל צדקה מן העובדי כוכבים	201
רנה	להרחיק מקבלתה	201
רנו	קופה ותמחוי היאך נגבים ומתחלקים	202
רנז	סדר גביית הצדקה ושלא לאחרה	205
רנה	דין המתפיש בצדקה	214
רנט	דין אם מותר לשנות צדקה, והנהגת הגבאי עם הצדקה, והממונה עליה	219
	הלכות מילה	
רס	מצות המילה על האב	224
רסא	אם לא מל האב	224
רסב	זמן מילה לבריא, לחולה, ולאנדרונינוס	224
רסג	ילד שהוא אדום או ירוק, ומי שבניו מתים מחמת מילה	226
רסד	מי ראוי למול, ובמה מלין, וכיצד מלין	227
רסה	סדר ברכת המילה ודין מילה ביום התענית	231
רסו	איזה מילה דוחה שבת ויום טוב	235

הלכות מילה

סימן רס – ובו סעיף אחד.

(א) מצות עשה לאב למול את בנו, וגדולה מצוה זו משאר מצות עשה:
(א) משאר מצות עשה – לפי שיש בה צד כרת כשיגדיל ולא ימול כדלקמן (סי' רסא) (ש"ך).

סימן רסא – ובו סעיף אחד.

(א) אם לא מל האב את בנו, חייבים ב"ד למולו. ואם לא מלוהו ב"ד, חייב הוא, כשיגדיל, למול את עצמו. ואם לא מל, חייב ברת. הגה: וככל יוס עוזרים דעונשין אלו. ואין מליון(ב) בנו של אדם שלא מדעתו, אלא אם כן עבר האב ולא מלו דין מליו אותו בעל כרחו. האשה חייבת למול את בנה. האב שאינו יודע למול, ויש כאן מוהל שאינו רואה למול בחנם, רק בשכר, יש לז"ד לגעור במוהל זה, כי אין זה דרכן של זרע אברהם, ואדרבה מוהלים מהדרין שיתנו להם למול. ואם עומד במרדו, ואין יד האב משגת לתת לו שכרו, הוי כמי שאין לו אב שז"ד חייבים למולו, ולכן ז"ד היו כופין אותו, מאחר שאין אחר שימול:

(א) כשיגדיל – עי' לקמן (סי' שה סקכ"ה?)⁴⁶⁰ (פ"ת).

(ב) ואין מלין כו' – ואם עבר ומלו שלא מדעתו במקום שהאב הוי מוהל חייב ליתן לו י' זהובים⁴⁶¹, עי' חו"מ (סי' שפב ס"ו?)⁴⁶² (ש"ך), היינו כשהאב עצמו רצה למול אבל אם נתן האב המצוה לאחר וקדם אחר ועשאה לא מוציאים ממנו (עי' חו"מ שם ונו"כ). מי שרצה למול את בנו בשבת ובא אחר ומלו פטור מליתן י' זהובים דיכול לומר קים לי כדעת הסוברים שאין האב יכול למול את בנו בשבת, ובכל אופן, בזה"ז אין מגבין אותן דבמידי דלית ביה חסרון כיס לא עבדינן שליחותיהו אלא דאם תפס לא מפקינן מיניה, ואם תפס פשיטא דאפילו היה בשבת לא מפקינן מיניה (פ"ת).

(ג) ואין האשה חייבת – עיין בשער המלך פ"א מהלכות מילה לענין עבד אי מחייב למול את בנו ע"ש (פ"ת)⁴⁶³.

(ד) כופין אותו – רשאים להטעותו להבטיח לו שכר ולא ליתן לו⁴⁶⁴ (פ"ת).

סימן רסב – זמן מילה לבריא, לחולה, ולאנדרוגינוס, ובו ז' סעיפים.

(א) אין מלין עד שתנץ החמה ביום השמיני ללידתו. (ומשעלה עמוד השחר ילא). וכל היום כשר למילה, אלא שזריזין מקדימים למצות ומלין מיד בבקר. ואפילו מילה שלא בזמנה אינה אלא ביום. הגה: עבר ומל כלילה, כריך לחזור ולהטיף ממנו דם כרית. מלו תוך ח' וזיוס, ילא. ועיין לקמן סימן רס"ד:

(י) שתנץ החמה – שאז יצא ודאי מספק לילה (ט"ז), עיין בתשובת בית שמואל אחרון חי"ד סימן י"א (פ"ת)⁴⁶⁵.

(יא) שזריזין – יש למחות בחזנים שמאריכין בשבת וי"ט כשיש מילה בבהכ"נ עד אחר חצות והם מבטלין מצות זריזין. ועיין בנ"צ לענין אם האב והמוהל מותרים לאכול קודם המילה מ"ש בזה⁴⁶⁶. תינוק שלא נימול בזמנו מחמת חולי ושוב חזר לבריאותו ואביו רוצה לעכב למולו עד שיגיע ערב פסח כדי שיאכלו הבכורים על הסעודה הוא מעשה מגונה מאד חדא שעובר מצות זריזין גם יש לחוש אולי ח"ו ימות הולד ונדחת המצוה לגמרי ולכן יש לאסור אף אם כבר לא מלוהו והגיע ע"פ שלא למולו שזה עצת חטאים ויש לגזור משום פעם אחרת שמא ישהה ועוד מהיכי תיתי להתיר לכתחלה לשהות מילה שלא בזמנה

⁴⁶⁰ לא עשיתי

⁴⁶¹ שהוא

⁴⁶² לא עשיתי

⁴⁶³ לא עשיתי

⁴⁶⁴ לא עשיתי

⁴⁶⁵ לא עשיתי

⁴⁶⁶ לא עשיתי

במאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' ע"ד סי' רסט')

למול בע"ש שיש לחוש שיבא לידי חילול שבת⁴⁶⁷ ועוד מי התיר לבכורים לאכול בע"פ בסעודת מילה שלא בזמנה (פ"ת).

(יב) ואפילו מילה שלא בזמנה - כגון חולה ושאר דברים שיתבארו לקמן (&) (ש"ך), היכא שנאנסו או נתעצלו ביום ח' עד בין השמשות ולא מלו עדיף למול בין השמשות שהוא ספק שמיני ספק תשיעי מלמולו שלא בזמנו בודאי יום (פ"ת).

(יג) צריך לחזור ולהטיף כו' - זה מטעם חומרא ובשבת לא יעשה כן ועוד עי' לקמן (סי' רסד ס"ז) דתוך ח' לא הוה מילה כלל⁴⁶⁸ (ט"ז), לא ניתנה שבת לדחות אלא על מצות מילה ממש ולא על הטפת דם ברית אבל נימול בלילה לא יצא אפי' דיעבד ועיקר דלא כרמ"א ובין נימול בלילה ובין נימול ביום תוך ח' לא יצא וצריך לחזור ולהטיף ממנו דם ברית (ש"ך), היכא דנימול בתוך זמנו אי נמי לאחר זמנו ובלילה לא עשה כלום ואפי' בדיעבד לא יצא ומ"מ א"צ לחזור ולהטיף דם ברית ע"ש. ועיין בספר נופת צופים פ' לך לך ובתשובת יריעות האוהל סי' י"ג [ובתשובת כנסת יחזקאל סימן מ"ב] (ובשאלת יעב"ץ ח"א סי' ל"ד) מה שכתבו בענין זה (פ"ת)⁴⁶⁹.

(ב) חולה אין מלין אותו עד שיבריא, וממתינים לו מעת שנתרפא מחליו שבעה ימים מעת לעת, ואז מלין אותו. במה דברים אמורים, שחלצתו חמה וכיוצא בו, שהוא חולי שבכל הגוף, אבל אם חלה באחד מאיבריו, כגון שכאבו לו עיניו כאב מועט וכיוצא בזה, ממתינים לו עד שיבריא, ולאחר שיבריא, מלין אותו מיד. (אבל כאבו לו עיניו כאב גדול, הוי כחולי שכל הגוף):

(יד) עד שיבריא - מ"מ אין מלין אותו ביום ה' לפי שביום הג' יש צער לנימול ואין לגרום צער ביום השבת ולפי"ז נראה כ"ש שאין למולו ביום ו' דאיכא צער טפי כדלמן (סי' רסו ס"ז) (ט"ז), ויש חולקים עי' לקמן (סי' רסו ס"ז) (נקה"כ).

(טו) ממתינים לו עד שיבריא - דמשום צער וחולי כל שהוא משהין אותו למול עד שיבריא כדי שלא יבא לידי סכנה, דכל תינוק שהוא מצטער בין מחמת חולי בין מחמת ד"א אין מוהלין אותו עד שיבריא (ש"ך).

(טז) כאב גדול כו' - היינו באופן שנתבאר באו"ח (סי' שכח ס"ט)⁴⁷⁰ (ש"ך).

(ג) אנדרוגינוס ומי שיש לו שתי ערלות ויוצא דופן, נימולים לשמונה:

(יז) אנדרוגינוס כו' - ע"ל (סי' רסו ס"י) (ש"ך), עיין (בשאלת יעב"ץ ח"א סימן קע"א) במעשה שאירע בקהלה אחת בזה⁴⁷¹ (פ"ת).

(יח) שתי ערלות - פי' שני עורות זה ע"ז וי"א ב' גידים (ט"ז, ש"ך).

(ד) נולד בין השמשות, מונים לו מהלילה ונימול לתשיעי, שהוא ספק שמיני. ואם הוציא ראשו חוץ לפרוזדור מבעוד יום, או ששמעו אותו בוכה, אפילו נולד אחר כמה ימים, מונה לו ח' ימים מיום שיצא ראשו או מיום ששמעו אותו בוכה. הגה: וי"ל דוקא צסתס, אבל אם אמו אומרת דהתינוק היה מונח בצטנה כמו צשאר פעמים, ולא היה לה חצלי לידה כלל, אף על פי ששמעו בוכה מונח לו מיום הלידה, דלע"ג ללא שכיח שיצכה בלא הולאת הראש חוץ לפרוזדור, מ"מ האם נאמנת לומר שהיה מונח כמו צשאר פעמים וצכה:

(יט) בין השמשות כו' - ע"ל (סי' רסו ס"ט) (ש"ך).

(כ) חוץ לפרוזדור עיין בתשובת אא"ז (פנים מאירות ח"א סי' ז') מ"ש בזה. [להשיב על פלפול ארוך שהזכיר בסוף שו"ת דרכי נועם מהו הפרוזדור האמור בענין זה. ועיין מזה בספר סדרי טהרה סי' קי"ד ס"ק כ"ו באורך] (פ"ת)⁴⁷².

(כא) בוכה - עיין מ"ש לעיל (סי' קצד סק"ח?), ומשם נלמד לענין זה דאם היתה ישנה ושמעו קול הולד בוכה לא אמרינן דחשוב כילוד לקולא ואם אירע יום הח' בשבת אין מוהלין אותו דאמרינן אילו הוציא ראשו אגב צערה היתה מתערה ומסתמא לא הוציא

⁴⁶⁷ לא עשיתי

⁴⁶⁸ COMMENT???

⁴⁶⁹ לא עשיתי

⁴⁷⁰ לא עשיתי

⁴⁷¹ לא עשיתי

⁴⁷² לא עשיתי

במאיר הדעה על יו"ד זולק' ה' (סי' רג' ע"ד סי' רסט')

ראשו ואף דרוב ולדות אין בוכים קודם הוצאת הראש מ"מ מידי ספיקא לא נפקא ואף בחול יש לומר ג"כ דאין למולו עד שמיני ללידתו ממש (פ"ת).
(כב) האם נאמנת כו' - דאי היה חוץ לפרוודור היתה מקשה לילד מיד (ש"ך).
(ה) אם נולד כשהיו נראים ברקיע כוכבים קטנים מאוד, יש לסמוך על הכוכבים לספק למול למחרת, כיון שלא היה לא שבת ולא יום טוב, ואף על פי שהיה הרקיע מזהיר בעין אורה של יום:

(כג) כוכבים קטנים מאד כו' - דוקא משום שהם קטנים מאד אין לסמוך עליהם למול בשבת אבל בכוכבים בינונים בסעיף שאח"ז יש לסמוך עליהם למול אפי' בשבת (ש"ך), עיין ש"ך ועיין בליקוטי פר"ח ל"ד שהשיג עליו ע"ש גם (בשאלת יעב"ץ חלק ב' סימן צ"ו) השיג עליו ע"ש⁴⁷³ (פ"ת).

(ו) אם לאלתר כשהוציא הולד ראשו חוץ לפרוודור נראו ג' כוכבים בינונים, יש לסמוך עליהם שהוא לילה, אפילו הוא למחר שבת. אבל אם שהו אחר כך, אם לפי השיהוי נראה להם שהיה יום בהוצאת הראש, אין להם אלא מה שעניניהם רואות ויהא נימול לשמונה, אפילו אם יארע בשבת:

(ז) אין דבר זה תלוי בתפלה, אם התפללו מבעוד יום, לא להקל ולא להחמיר:

סימן רסג - ילד שהוא אדום או ירוק, ומי שבניו מתים מחמת מילה, ובו ה' סעיפים.
(א) קטן שהוא ירוק, סימן שלא נפל בו דמו ואין מלין אותו עד שיפול בו דמו ויחזור מראהו כמראה שאר הקטנים. וכן אם נמצא אדום, סימן שלא נבלע דמו באבריו, אלא בין עור לבשר, ואין מלין אותו עד שיבלע בו דמו. וצריך לזהר מאד באלו הדברים, שאין מלין ולד שיש בו חשש חולי, דסכנת נפשות דוחה את הכל, שאפשר לו למול לאחר זמן וא"א להחזיר נפש אחת מישראל לעולם:

(א) שהוא ירוק - תינוק שלא קשרו את הטבור כראוי ויצא ממנו דם הרבה, אין למולו עד שיתחזק ויבוא לו דם אחר, וכל מין ירוק בכלל כזהב או ככרתי או כעין הכחול (פ"ת).

(ב) שאין מלין ולד כו' - כדלעיל (סי' רסב סק"ד ?) (ש"ך).

(ב) אשה שמלה בנה ראשון ומת מחמת מילה שהכשילה כחו, ומלה גם השני ומת מחמת מילה, הרי הוחזקה שבניה מתים מחמת מילה, ל"ש מבעל אחד או משנים, ולא תמול השלישי אלא תמתין לו עד שיגדל ויתחזק כחו, והוא הדין אם איש אחד מל בנו ראשון ושני ומתו מחמת מילה, לא ימול השלישי, בין שהיו לו מאשה אחת בין משתיים. (ויס' חולקין וסבירא להו דלא קייך צאיס רק צאקה, ונראה דספק נפשות להקל):

(ג) שמלה את בנה כו' - כלומר שנתנה למול את בנה (ש"ך).

(ד) שהכשילה כחו - כלומר שנראה שהמילה הכשילה כחו (ש"ך), כל שלא הבריא אחר המילה ומת מיקרי מחמת מילה (פ"ת).

(ה) השלישי - לאו דוקא השלישי אלא ה"ה רביעי וחמישי (פ"ת).

(ו) עד שיגדל ויתחזק כחו (פ"ת).

(ז) שיגדל ויתחזק כחו - תינוק בן שלש שנים שעדיין לא נימול מחמת שמתו אחיו מחמת מילה ביום ח', אם התינוק הזה רואים בו שהוא בריא וחזק כדרך כל בני ג' שנים וגם מראה פניו צהובות ולא ירוקות ימולו אותו וטוב להשגיח שיהיה בזמן שהיום הוא זך האויר וכדאי הוא מצות מילה שתגן שלא יזיק לו כלל (פ"ת).

(ח) ויש חולקין - [עיין (בת' ב"ח החדשות ס"ס כ' /נ') מ"ש בזה] (פ"ת)⁴⁷⁴.

(ט) רק באשה - לפי שהדם בא מן האשה (ט"ז).

(י) דספק נפשות - איש ואשה שמלו בניהן א' וב' ומתו מחמת מילה וגירש האיש את אשתו ונישאו לאחרים ויולדו להם בנים אסור למולם דחמירא סכנתא מאיסורא (ש"ך).

⁴⁷³ לא עשיתי

⁴⁷⁴ לא עשיתי

במאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' ע"ד סי' רסט')

(ג) והוא הדין אם אשה מלה בנה ומת מחמת מילה וגם אחותה מלה בנה ומת מחמת מילה, שאר האחיות לא ימולו בניהן אלא ימתינו עד שיגדלו ויתחזקו בהם:

(יא) אם אשה מלה – עי' אה"ע סי' ב סקט"ו?, ועיין בספר עצי ארזים שם ס"ק ט"ז שיישב קושייתו (פ"ת)⁴⁷⁵.

(יב) שאר האחיות – לא שנא אחיות מן האב או מן האם (פ"ת).

(ד) נולד כשהוא מהול, צריך להטיף ממנו דם ברית. ומיהו בנחת. וצריכה מילתא למברקה יפה יפה בידים ובמראית עינים, ולא בפרזלא, דלא לעייק ליה, ורואים ונוזהרים היאך מלין אותו. וממתינים לו הרבה ואין חוששין ליום שמיני, שלא יביאוהו לידי סכנה:

(יג) צריך להטיף וכו' – ואין מברכין על המילה א"כ נראית לו ערלה כבושה, אם היה ודאי ערלה כבושה היה דוחה שבת א"כ עכשיו דאינו ודאי אלא נראית לו וקרוב לוודאי שהיא ערלה כבושה אף על גב דאינה דוחה שבת מ"מ צריך לברך על הטפת דם ברית, וע"ל (סי' רסב סק"ז?) (ש"ך), [עיין בתשובת משכנות יעקב סימן ס"א מ"ש בזה]⁴⁷⁶ (פ"ת).

(יד) למברקה יפה – פי' שמא יש שם ערלה כבושה, דהיינו שהעור נדבק מאד בבשר, ומ"ש ולא "בפרזלא" אבדיקה קאי שלא תהיה בברזל (ט"ז וש"ך), אלא שהבדיקה תהיה בנחת בידים במראית עינים (ש"ך).

(ה) תינוק שמת קודם שיגיע להיות בן שמונה, מלין אותו על קברו בצור או בקנה ואין מברכין על המילה. אבל משימים לו שם, לזכר שירחמוהו מן השמים ויחיה בתחיית המתים. הגה: ואין עושין כן אפילו זי"ט שני של גלויות, לחסור לקצור ציוס טוב הנפלים, לחפילו לטלטלו חסור. ואסור למול עובד כוכבים שלא לשם גרות, אפילו בחול:

(טו) קודם שיגיע כו' – כלומר קודם שנימול וה"ה הגיע לבן ח', אלא שלא נימול בחיים מחמת איזה סיבה (ש"ך), אם הוא איזה ימים אחר מותו אין לפתוח הקבר שלא לראות בנוולו⁴⁷⁷ וי"א דאף אחר זמן אחר מותו פותחין. ואם אירע שלא קברו את הנפל עד שמתה גם היולדת וקברו את הנפל עמה על יד ימינה ושכחו למול את הנפל אין פותחין את הקבר אבל קורין לו שם (פ"ת).

(טז) ואין עושין כו' – עי' או"ח (סי' תקכו ס"י)⁴⁷⁸ (ש"ך), עיין היטב (בתשובת נו"ב או"ח סימן ט"ז) מה שכתב בזה⁴⁷⁹ (פ"ת).

(יז) ואסור למול לעובד כוכבים כו' – כיון שאמרינן דאברהם אבינו עומד ומבחין מי הוא שנימול שאינו מניחו לגיהנם וזה שמל את העובד כוכבים מבטל סימן המילה בישראל: (ט"ז), וי"ח דלא אסור אלא משום רפואה ואסור בחינם, עי' לקמן (סי' רסח ס"ט) (ש"ך), וי"א דאם רואין שכוונתו לרפואה שרי בשכר ואין בו משום חתימת ברית כלל אבל בלא"ה אסור אפילו בשכר משום שלא לחתום כו'⁴⁸⁰ ויש עוד טעם לזה דלא יהא כי אם טלית מצוייצת שאין מוכרין לעובד כוכבים דחיישינן שיתלווה עם ישראל בדרך ואף שאין המילה נראית בכל פעם כמו טלית מ"מ חששא מיהא איכא כמו שהראה יוסף מילתו לאחיו אבל במל לשם מורנא לא חיישינן להכי בהיות טעמו נראה לרפואה (פ"ת).

(יח) שם – הגר"ם שמנהגן למול את עצמם אחר י"ג שנה י"א דמותר ומצוה לישראל למול אותם, וי"א דאסור, וכן עיקר (פ"ת).

סימן רסד – מי ראוי למול, ובמה מלין, וכיצד מלין, וכו' ו' סעיפים.

(א) הכל כשרים למול, אפילו עבד אשה וקטן וערל ישראל שמתו אחיו מחמת מילה. ואם יש ישראל גדול שיודע למול, הוא קודם לכולם. (וי"א דאסור לא תמול, וכן נוהגין להדיר אחר איש). אבל עובד כוכבים, אפילו הוא מהול, לא ימול כלל. ואם מל אין צריך לחזור ולמול פעם שנית. הגה: וי"א דחייבים לחזור ולהטיף ממנו דם ברית. וכן עיקר. מומר לכל התורה כולה,

⁴⁷⁵ לא עשיתי

⁴⁷⁶ לא עשיתי

⁴⁷⁷ עי' שאין מזיזים קבר ממקום למקום שלא להפחיד המת מפחד תחיית המתים, ואין חשש זו בתינוק.

⁴⁷⁸ לא עשיתי

⁴⁷⁹ לא עשיתי

⁴⁸⁰ לא עשיתי

במאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' ע"ד סי' רסט')

או שהוא מומר לערלות, דינו כעובד כוכבים. תינוק שהורכז למולו תוך ח', מפני הסכנה, אין חילוק בין ישראל לעובד כוכבים, דכל תוך ח' לא מיקרי מילה. מיהו אם נשארו ליצין המעכצין המילה, או שמל ולא פרע, יגמור הישראל המילה לח' או לאחר שיתרפא. ויש לאדם לחזור ולהדר אחר מוהל ובעל ברית היותר טוב ולדיק. ואם נתנו לאחד, אסור לחזור בו. מיהו אם חזר בו, הוי חזרה. ואין מועיל בזה קבול קנין. אבל אם נשבע לו, כופין אותו שיקיים. ואם נתנו לאחד ולא היה בעיר, והאב היה סבור שלא יהיה שם בזמן המילה ושלח אחר אחר ובתוך כך בא הראשון, ימהלנו הראשון, דודאי לא חזר מן הראשון. אשה אינה יכולה ליתן לאחר למול, דהרי אינה שייכה במזאת למול את בנה:

(א) למול - היכא ידיע האב למול אסור לו להביא לאחר למול, ועי' ש"ך (חו"מ סי' שפב ס"ז) דאינו רשאי ליתן למוהל אחר והעושה כן מבטל מ"ע ויש חולקים, ועיין בשו"ת בית אפרים חלק חו"מ ובש"ת בא"ח סימן תרנ"ח ועיין בס' נחלת עזריאל בחולין דף פ"ז מה שכתב בזה (פ"ת)⁴⁸¹.

(ב) ועל ישראל - פי' והוא קטן שא"א לו להיות נימול, אבל אם אפשר לו להיות נימול עכשיו, אף על פי שבקטנותו לא היה אפשר, אין לו למול אחרים (ט"ז), אבל מתכוין להפר ברית לא (ש"ך), עי' ט"ז "והוא קטן", ואינו, שהרי אם עכשיו שהוא גדול מתיירא שמא ימות כאחיו כשימול את עצמו גם כן דינו דכשר (עי' דברי סי' ב סק"א ?) (נקה"כ), עיין בספר תיבת גמא פרשת וירא סוף אות ב' מה שכתב בענין אנדרוגנוס אי כשר למול⁴⁸² (פ"ת).

(ג) ואם יש ישראל גדול - אפילו אם התחילו אלו למול בעוד שלא היה שם גדול וכשהתחילו למול בא גדול שיועד למול מחוייבים להפסיק באמצע החיתוך ויגמור הגדול. וכל הפסולים למול אם לא גמרו החיתוך רק התחילו לחתוך וגומר הכשר למול, מותר (פ"ת).

(ד) וי"א דאשה כו' - פי' דאשה פסולה למול כמו גוי (ט"ז), צ"ע בדבר שכן גם להמחבר ישראל גדול קודם לכולם ולכן נוהגין להדר אחר איש, ואם כדברי הט"ז, שאשה פסולה, וזה אפילו במקום שאין איש בכלל במקום, לא שייך בזה לומר "וכן נוהגים" דדבר שאינו מצוי אין בו מנהג וכו' (סי' קצ סק"ג ?), ועוד אפילו נהגו כך היינו משום שאין הנשים יודעות למול וצריך עיון (ש"ך), עיין ש"ך ועיין בספר המקנה קדושין דף כ"ט בד"ה ובזה ועיין בתשובת בית יעקב שם⁴⁸³ (פ"ת).

(ה) אבל עובד כוכבים - י"א דבני קטורה אף בזה חייבין במילה, וכשרים הם למול, ויש חולקים שאין צד שהם כשרים למול ולא קיים במחלוקת, ועיין מ"ש לעיל (סי' רסג סק"ט ?) (פ"ת).

(ו) אין צריך לחזור כו' - דלא מצינו בתורה מילה לשמה (ט"ז), (ז) וי"א כו' - גם הסברא הראשונה מודה בזה (ש"ך), ועיקר דאין צריך לחזור ולהטיף דם ברית (פ"ת).

(ח) לכל התורה כו' - י"א דמומר שהוא נימול כשר למול, ועיין (בתשובת חתם סופר סימן א') מ"ש בזה (פ"ת)⁴⁸⁴.

(ט) דינו כעובד כוכבים - לענין מילה דינו כעובד כוכבים אבל לשאר דברים מומר לערלות לא הוי כעובד כוכבים דמומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה כולה כדלעיל (סי' צ ס"ז ? וסי' קיט ס"ז ?) (ש"ך), עיין בתשובת מים חיים שחיבר בעל פר"ח סימן ג' ובתשובת בית יעקב שם (פ"ת)⁴⁸⁵.

(י) אין חילוק כו' - כלומר ואפי' עובד כוכבים יכול למולו תוך ח'⁴⁸⁶ (ש"ך), עיין בשו"ת שאגת אריה סימן נ"ב מ"ש בזה (פ"ת)⁴⁸⁷.

⁴⁸¹ לא עשיתי

⁴⁸² לא עשיתי

⁴⁸³ לא עשיתי

⁴⁸⁴ לא עשיתי

⁴⁸⁵ לא עשיתי

⁴⁸⁶ וכן בלילה?

⁴⁸⁷ לא עשיתי.

במאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' ע"ד סי' רסט')

(יא) מיהו אם נשאר ציצין כו' - פי' דאם נשאר ציצין כו' צריך שיגמור כהלכתו, דהיינו ליטול הציצין או לפרוע, אבל היכא דלא נשאר כלום, צריך להטיף דם ברית, דמילה דתוך ח' אף שהיה על ידי ישראל לא חשיב מילה כלל, אבל אין רוצה לומר דאם לא נשאר ציצין כו' דאין צריך אפילו להטיף, דהא תוך ח' לא מיקרי מילה, ועי' לעיל (סי' רסב סק"ב?) (ש"ך).

(יב) ואם נתנו לאחד - שני מוהלים שנתכבדו למול אחד לחתוך ואחד לפרוע, יכול לומר אחד לחבירו, נטיל גורל בינינו או אני אזכה בכל המצוה או אתה ולא הוי ביזוי מצוה, אף על גב דאפשר שיפסיד גם חצי המצוה, מכל מקום מצי לומר דבעי למיעבד כל המצוה (פ"ח).

(יג) אסור לחזור בו - משום שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ומותר לקרותו רשע, אם הוא בענין שנזדמן לו אחר כך מוהל שהוא אוהבו או צדיק, ואנן סהדי דאלו היה שם בשעה שנתן להראשון למול, היה נותן לזה, אין כאן משום דבר כזב, ומותר לחזור בו ומכל מקום אם נשבע להראשון לא סמכין על סברא זאת אם לא שיתירו לו השבועה ומיהו היתר מהני (ט"ז), עי' ט"ז כאן וסק"ט (טו) מי שנולד לו בן וכיבד לאחד להיות מוהל וגם תקע לו כפו ע"ז לבל יחזור בו, שהמוהל חשש שיתן לאחר ידוע לשניהם, והמוהל דר בריחוק מקום ונסע ממקומו ובא ביום המילה לבהכ"נ לקיים מצותו ובעל הברית חזר בו ביני וביני, יש כאן מחוסר אמנה ואם נשבע אין היתר. ועוד הרי נשבע ע"ד חבירו והרי המוהל נתן כסף על זה, אין היתר לשבועה זו כ"א מרצון המוהל לצד א' (עי' ש"ך סי' רכח סק"מ?), ועי' דברי שם סק"י, ועוד הרי תקיעת כף הוא כריתות ברית וחמורה משבועה ואין להתירו כ"כ בנקל. ועוד תינתן אם היה מודיע זה להמוהל יום או יומים קודם ולא גרם לו הוצאה וכליו זמן ליסע ממקומו כו' ותו אפילו היה דר פה בעיר ולא הגיד לו טרם יומו וזה היה מתבייש ברבים אחר שעלה איך ירד (פ"ח).

(יד) ואין מועיל בזה קנין - דקנין דברים הוא ואינו חל (ט"ז, וש"ך), היינו שהב"ד לא יוכלו לכופו אבל מ"מ יש בו משום שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ומותר לקרותו רשע (ש"ך), אחיו של הילד קודם להאפטרופס [לבחור המוהל כאשר ההורים מתו⁴⁸⁸], וה"ה קרוב אחר. אם הוא מתנה בעודה מעוברת יכול לחזור, ועיין (בתשו' רדב"ז החדשות סימן רע"א רע"ח/) שפסק ג"כ כדעת הר"ר יחיאל ע"ש. [ועמ"ש בזה בפ"ת לח"מ סימן ר"א ס"ב בד"ה וכן כל דבר] (פ"ח)⁴⁸⁹.

(טו) היו כופין אותו שיקיים - מכל מקום אם יש לו היתר על השבועה, יכול להתיר שבועתו על ידי שלשה כשאר היתר שבועות (ט"ז).

(טז) דהרי אינה שייכה במצות למול את בנה - כדלעיל (סי' רסא ס"?) (ש"ך).

(ב) בכל מלין, ואפילו בצור ובזכוכית ובכל דבר הכורת, הוי' מבקרומית של קנה, לפי שקסמים נתזים ממנו ויבא לידי כרות שפכה. ומצוה מן המובחר למול בברזל, בין בסכין בין במספרים, ונהגו למול בסכין; @NO MB

(ג) כיצד מלין, חותכין את הערלה, כל העור החופה העטרה, עד שתתגלה העטרה, ואח"כ פורעין את הקרום הרך שלמטה מהעור, בצפורן, ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה בשר העטרה, ואח"כ מוצצין המילה עד שיציא הדם מהמקומות הרחוקים, כדי שלא יבא לידי סכנה. וכל מוהל שאינו מוצצין, מעבירין אותו. ואחר שמצצין נותן עליה אספלנית או רטיה או אבק סמים העוצרים הדם. הגה: ויהיה נזהר, אם יש לאספלנית שפה, שיהפכנו לחוץ ולא לפנים, שלא לדבק צמחה ויבא לידי סכנה:

(יז) עד שתתגלה העטרה - יש מחלוקת איזה מיקרי עטרה אם הבשר אשר בראש הגיד כולו או אם הוא לבד החוט הסובב אשר בין אותו הבשר והגיד ומסיק לענין מצות מילה צריך לגלות שניהם רוב הבשר ורוב חוט הסובב (ט"ז), יש מוהלים שאין חותכים רק מעט מעור הערלה ומתקנין זה ע"י הפריעה וצ"ע מניין להם זה דמשמע בש"ע דלא מהני זה רק שצריך לחתוך כל העור (פ"ח).

(ד) מל ולא פרע, כאילו לא מל: @NO MB

:Commented [O174]
כן המוהל נתן הכסף

:Commented [O175]
רי עיקר דברי הפ"ת מדברים שמי שהתיר לו השבועה לא טבו עשה, א' הרי הוא כבר עבר על השבועה, ואין מקום להתירו, ועודו עי' & שצריך לשלם לו על הוצאתו

:Commented [O176]
הביא שיטת המרדכי שזה כן קנה משום סיטומטא אם זה המנהג?

⁴⁸⁸ עי' חכם צבי סי' עא - לא עשיתי מאושר

⁴⁸⁹ לא עשיתי פעמיים

במאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' ע"ד סי' רסט')

(ה) יש ציצים המעכבים המילה ויש שאינם מעכבים אותה. כיצד, אם נשאר מהעור עור החופה את רוב גובהה של עטרה, אפילו במקום אחד, זהו המעכב את המילה וכאילו לא נימול. ואם לא נשאר ממנו אלא מעט, ואינו חופה רוב גובהה של עטרה, אינו מעכב המילה. (ומ"מ) אם הוא בחול, לכתחילה יכול כל האילים הגדולים אף שאינם מעכבים:

(יח) אפילו במקום אחד כו' – וכן הוא לקמן (סי' רסו ס"ב) ופירושו אפי' במקום אחד וכ"ש אם רוב גובהה חופה בכמה מקומות, ויותר נראה דצ"ל "אם נשאר מהעור עור החופה אפילו את רוב גובהה במקום אחד" ור"ל כ"ש רוב היקפה, אלא אפי' רוב גובהה במקום אחד, וכ"כ באו"ח (סי' שלא ס"?) ואלו הן המעכבין בשר החופה אפילו רוב גובהה של עטרה במקום אחד. וכל שלא הורידם הרי הוא ערל כמות שהיה וצריך למולו שנית (ש"ך), עבה"ט ועיין (בתשובת חתם סופר סימן רמ"א /רמ"ח/) באריכות: (פ"ת)⁴⁹⁰.

(יט) אם הוא בחול – ואם הוא בשבת ע"ל (סי' רסו ס"ב) (ש"ך), וי"א דהעיקר שאין צריך לחזור אפי' בחול על ציצין שא"מ לאחר שפירש ואע"פ שהרמ"א הביא דעת החולקים בתינוק חלש קצת אף על פי שאין בו משום סכנת נפשות אלא חשש חולי בעלמא, ראוי לסמוך ע"ז שלא לחזור על ציצין שאינם מעכבים את המילה אפילו בחול לאחר שפירש (פ"ת).

Commented [O177]

הרי תמיד אפשר לעשות
כך אחר כך?? ועי' &
לגבי חובל בעצמו לצורך

(ו) קמן שבשרו רך ומדולדל או שהוא בעל בשר הרבה עד שנראה כאילו אינו מהול, רואים אם בעת שמתקשה נראה מהול א"צ למול פעם שנית, ומ"מ משום מראית העין צריך לתקן ריבוי הבשר שמכאן ומכאן. ואם אינו נראה נימול בעת הקישוי, צריך לחתוך כל הבשר המדולדל עד שיהיה נראה בנימול בשעת קישויו. הגה: וא"ל שיהא נראה צעת קישויו רוב העטרה, הואיל ונימול פעם אחת כהוגן, אפילו אינו נראה רק מיעוט העטרה שנמול סגי וא"ל למולו שנית. ומ"מ אם אפשר יתקן ע"י שימוך העור וידחקנה לאחוריה ויקשרנה גם עד שתעמוד ולא תחזור למטה:

(כ) צריך לתקן ריבוי הבשר – פירוש ע"י שימוך העור כו' וכמ"ש ברמ"א, ואותה הג"ה היא פירוש לדברי השולחן ערוך שלפניה והטעם הוא דמן התורה כיון שנימול פעם אחת כהוגן שוב אין צריך למולו שנית אפילו אם אח"כ חזרה ונתכסה אפילו כולו אפילו בשעת קישויו אלא מדרבנן הוא דהצריכו למול שנית והיינו דוקא באם נראה עכשיו כערל לגמרי, אז צריך לחתוך העור המכסה, אבל אם נראה עכשיו מהול קצת אף ע"פ שלא נראה מן העטרה אלא בראשה כמו שליש אפילו כשמתקשה אין צריך לחתוך אחר כך כלום אלא מתקנו ע"י דחיקת העור לאחוריה אבל מדברי השו"ע משמע דבעינן תיקון באיזמל מפני מראית עין (ט"ז), וי"א דדברי השו"ע הוא דהאי תיקון היינו שידחק העור מאחוריו, אבל בשעת מילה, אם היה בעל בשר, שאע"פ שמלו כהוגן, אם נראה כאלו אותו בשר חוזר וחופה את הגיד, מתקנו ומשפע באיזמל באותו עובי, ואם מצד אחד נראה מהול כהוגן כל העטרה, ומצד השני סביב הגיד אינו נראה העטרה כלל, אין צריך לחזור ולמול, אלא יש לתקן כשיחזור העור לאחוריו (נקה"כ), אין צריך לחתוך כלום כיון שנראה נמול בעת הקישוי אלא שיש לתקנו דהיינו לטרוח עם הקטן ולדחוק העור לאחוריו ולקשור אותו שם סביב הגיד שלמעלה מן העטרה אם אפשר שתעמוד ולא תחזור למטה ואם אי אפשר בדרך זה אין צריך לחתוך כלום (ש"ך), כל שמעיקרא לא נימול כראוי לא משערין במתקשה ודלא כש"ך (פ"ת).

(כא) הואיל ונימול פעם אחת כהוגן – כלומר ול"ד לדלעיל סעיף ה' דצריך שיהא רוב העטרה מגולה משום דהתם עדיין לא נימול כהלכתו, אבל הכא שכבר מהול כהלכתו מן התורה אפילו לא היה נראה מהול כל עיקר אף כשמתקשה לא היה נקרא ערל רק מדרבנן הואיל ונראה מהול רק בראש העטרה ולמטה קצת נראה מהול קרינן ביה (ש"ך).

(כב) שם – אם נולד מהול והטיפו ממנו דם ברית ואח"כ מכח שמנו נתרכה ונמשך העור למעלה ולא נראה כל העטרה אפי' אחר הקישוי, עכ"ז מן התורה אין חיוב רק הערלה בתולדה ולא מה שנמשך אח"כ אבל אם היה נולד מהול קצת ואחר כך נמשך העור, צריך לחתוך אותו, כיון שלא נימול שום פעם כראוי עדיין (ט"ז), וי"א דהיכא שנולד מהול אבל לא לגמרי שהעור חופה העטרה רוב גובהה או רוב היקפה אפי' כבר הטיפו ממנו דם ברית ביום ח' ללידתו, כיון שאחר כך אף כשמתקשה אינו נראה אלא מהול קצתו, שעדיין חופה

⁴⁹⁰ לא עשיתי

במאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' ע"ד סי' רסט')

רוב גובה עטרה או רוב היקפה, צריך למולו ולחתוך כל הבשר מכאן ומכאן עד שיהא נראה נימול לגמרי בעת קישוי, וזה שא"צ לחתוך כלום אלא כשנמולו תחלה כהלכתו, אבל זה שלא נימול כלל דינו כתינוק שנמול ויש ציצין החופין את רוב גובהה של העטרה דמעכבין את המילה, וי"א דמי שלא נימול תחלה כהלכתה צריך לחתוך הבשר עד שתהא העטרה מגולה אפילו שלא בשעת הקשוי וקשה דבריו וצ"ע (ש"ך), וי"א דבין בנולד מהול גמור בין בנולד קצת שאע"פ שנמשך העור אח"כ שדינו כנימול כבר וא"צ שיהא נראה רוב העטרה אלא אפילו בנראה מיעוט העטרה סגי (פ"ת), ועיי' בתשובת שמש צדקה חי"ד סי"ג מ"ש בזה (פ"ת)⁴⁹¹.

סימן רסה – סדר ברכת המילה ודין מילה ביום התענית, ובו י"ג סעיפים.
(א) המל, מברך: אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה, ואבי הבן מברך בין חתיכת הערלה לפריעה: אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו. הגה: ואם אין אבי הבן אלא המילה, יס מי שאומר שאדם אחר מצד צרכה זו, להרי הצית דין מצוין למולו. ונוהגין שמי שתופס הנער מצד צרכה זו. וכן אם האב זכאן ואינו יודע לזכך. האב והמוהל כשמזכרים, לריכס לעמוד. אבל התופס הנער, כשמזכך, נוהגים שיושע ומזכך. י"א שכל העם שהם אלא המילה יעמדו, שנאמר ויעמוד העם בצרכית (מלכים ב' כג ג). וכן נוהגין מלבד התופס הנער, שהוא יושע. ואם אחרים עומדים שם, אומרים: בשם שהכנסתו לברית כן תכניסהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים. ואבי הבן או המוהל או אחד מהעם מברך על הכוס: בורא פרי הגפן. ויש נוהגים ליטול הדם בידו, ומברך עליו, ולהריח, ואומר: בא"י אלהינו מלך העולם אשר קדש ידיו מבטן⁴⁹² וכו'. ונוהגין שכשמגיע לבדמיך חיי, נותן מהיין באצבעו בפי התינוק. (וכשהמוהל מצד צרכה זו, כוחץ תחלה ידיו ופיו, כדי שיכבד צנקות):

(א) המל מברך - המל כשמברך צריך לכוין להוציא את הפורע והפורע צריך לכוין לצאת בברכתו (פ"ת).

(ב) בין חתיכת הערלה כו' – י"א לברך להכניסו קודם המילה דוקא כי להכניסו משמע להבא ועוד דצריך לברך בכל המצות עובר לעשייתן, ויש חולקים, ודוקא אם העושה המצוה הוא מברך אז צריך להיות עובר לעשייתן משא"כ כאן שנעשית על ידי אחר ויש אוסרים לברך עד לאחר המילה כיון שנעשית על ידי אחר וי"א דכיון שעושה הברכה קודם הפריעה הוה ג"כ עובר לעשייתה דמל ולא פרע כאילו לא מל ונראה שבזה יצא ידי שניהם כיון שאפשר בכך, אבל במקום שלא אפשר בזה, יעשה עובר לעשייתו וכו"ל (סי' א ס"ז סק"?) אבל האב המל את בנו יברך תחילה שתי הברכות דהיינו על המילה ולהכניסו ואחר כך יחתוך דאילו בין החיתוך לפריעה א"א לו כיון שהוא טרוד באמצע עשיית המצוה היאך יפסיק אז בברכה להכניס ותו דיש צער לתינוק שיפסיקו בין חיתוך ופריעה ויתמלא החיתוך דם ובדוחק ימצא הפריעה אח"כ (ט"ז וש"ך), מיהו אם בירך קודם חתיכת הערלה או אחר הפריעה יצא בדיעבד וא"צ לחזור ולברך (ש"ך).

(ג) להכניסו כו' - כשהאנוסים מוהלין עצמן מברך אקב"ו על המילה וגם אשר קדשנו במצותו וצונו להכנס בבריתו של אברהם אבינו (ש"ך), וכן אם לא מלו אביו שהוא מחויב למול את עצמו כשיגדיל מברך ג"כ להכנס (פ"ת).

(ד) ואם אין אבי הבן - יתום שרוצים להכניסו בברית של א"א ואביו יהיה המוהל יברך הוא להכניסו שהוא יותר ראוי מן הסנדק (פ"ת).

(ה) כשם שהכנסתו כו' – וי"א כשם שנכנס היינו שמברכים את האב, שיזכה לשאר מצות שחייב אדם לעשות לבנו, ואת התינוק מברכים שיכניסו לתורה ולכן אותן שרואין האב יאמרו לשון שהכנסתו כן תכניסהו כו' ואותן שעומדין מרחוק או שאין האב בבהכ"נ יאמרו כשם שנכנס כו' (ט"ז), ולכו"ע אפשר לומר כשם שנכנס (ש"ך).

(ו) ולחופה ולמע"ט - אומר תחילה חופה לפי שאין נענש בב"ד של מעלה עד בן עשרים וא"כ החופה קודמת שבן י"ח לחופה (ט"ז).

Commented [O178]:
שו, ע איתא להכניסו?

⁴⁹¹ לא עשיתי

⁴⁹² לגבי הנוסח?

במאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' ע"ד סי' רסט')

(ז) מברך על הכוס – שאין אומרים שירה אלא על היין (ט"ז), משמע אפי' אינו מוהל או אבי, לא יניח לברך ברכה זו אלא המיוחד שבעם, ויש מנהג שהמוהל מברך (ש"ך).
(ח) ידד מבטן – יש אומרים שזה מדבר על יצחק אבינו, וי"א אברהם אבינו. "וחוק בשארו" זה יצחק. "וצאצאו חתם" זה יעקב. "ידידות שארנו" זה הנשמה. "משחת" זה גיהנם. ואם נולד יתום מאב או מאם, תמצא נוסח הברכה של "קיים הילד" (ט"ז), אשר קדש ידד מבטן וחוק בשארו שם וצאצאו חתם באות ברית קודש על כן בשכר זאת אל חי חלקנו צורנו צוה [ולא "צוה"] להציל ידידות שאריתנו משחת למען בריתו אשר שם בבשרנו בא"י כורת הברית⁴⁹³, "ע"כ בשכר זאת כו'", הוא תפלה ובקשה על העתיד (ש"ך), וי"א שמי שאומר צוה לא משתבש (פ"ת).

(ט) ונוהגים שכשמגיע כו' – וי"א שעושה צורת שדי באצבעותיו בעת שנותן יין בפי התינוק (ט"ז), לפי שאחר סיום ברכה הנ"ל אומר "אלהינו ואלהי אבותינו קיים את הילד הזה לאביו ולאמו ויקרא שמו כו'", עד סוף הפסוקים, וכשמגיע "לדמיך חיי", כופלין "ואומר לך בדמיך חיי", ונותנין בכל פעם מהיין באצבעו (ט"ז וש"ך). וכשאין לתינוק אב או שאין לו אב ואם יש נוסחאות אחרות ע"ש⁴⁹⁴ אבל אנו נוהגין כשאין לו אב מדלגין לאביו ואומר "קיים את הילד הזה לאמו כו'", וכשאין לו ג"כ אם מדלגין גם אמו ואומר "קיים את הילד הזה ויקרא שמו כו'", ואם ח"ו נפטר אביו או אמו של תינוק מדלגין מן הברכה איזה שהוא ואומר קיים את הילד הזה לאביו או לאמו ע"כ וכן הוא בספר תניא דף קל"א ע"א (ש"ך)⁴⁹⁵.

(י) שם – ונוהגין לכפול ואומר לך וכו' שהוא לרמוז שעל ידי המילה זוכה לעוה"ז ולעוה"ב. אבי הבן או המוהל או א' מהעם אומר את הברכה ומנהגנו שהמוהל אומר. וכשיש שנים אחד מוהל וא' פורע, אומר אותה הפורע (ט"ז).

(ב) אם אבי הבן הוא מוהל בעצמו, מברך: למול את הבן, לדעת הרמב"ם. (ויש חולקין), וכן נוהגין שלא לחלק מיהו אם זיך למול, או שזיך זרכת להכניסו לחוד, יל"א: @NO MB
(ג) גר שמל קודם שנתגייר, וקמן שנולד כשהוא מהול, כשמטיפין ממנו דם ברית אינם צריכים ברכה. וכן אנדרוניגוס אין מברכין על מילתו, מפני שאינו זכר ודאי. הגה: אבל כשחוזרין על ציון המעכבים המילה, כריך לחזור ולזכר כל הצרכות, אבל אין לומר קיים את הילד הזה וכו':

(יא) וקטן שנולד כו' – עי' לעיל (סי' רסג סק"ד ?) (ש"ך)
(יב) שם – א"צ ברכה, וי"א דמ"מ ברכה של להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, ואשר קידש ידד מבטן מברכים, אבל למחבר לא צריך ברכה כלל (ש"ך).
(יג) שאינו זכר ודאי – כאן שייך הג"ה אבל כשחוזרין על ציצין המעכבין המילה צריך לחזור ולברך, אבל אין לומר "קיים את הילד" וכן לענין מל ולא פרע ואח"כ פרע, שא"צ לומר פעם שנית קיים את הילד (ט"ז).

(יד) אבל כשחוזרין כו' – כלומר גם בילד כשר, אף ע"פ שאין מברכין על הספק, מ"מ כשחוזרין על ציצין המעכבין כו' צריך לחזור ולברך כו' ולא יאמר קיים הילד אף על פי שהוא ילד כשר, שכבר בקש עליו רחמים בתחלה (ש"ך), אפי' על ציצין המעכבים הפריעה חוזר ומברך על המילה ולהכניסו אך כ"ז בידעין בודאי שזה הציץ נשאר כך מתחלה ולא נימול כראוי אבל היכא שא"צ תיקון אלא מדרבנן משום מראית עין אין לברך⁴⁹⁶ (פ"ת).

(ד) ממזר⁴⁹⁷, כישראל הוא ומברכים עליו ברכת מילה עד כורת הברית אבל אין מבקשים עליו רחמים. (ומפרסמן זשעת מילתו שהוא ממזר). ביום הכיפורים ובד' צומות, לא יברך על הכוס, מיהו בג' צומות מהם, שהיולדת אינה מתענה, יכול לברך על הכוס ותטעום ממנו היולדת, אם היא שומעת הברכה ומתכוונת שלא להפסיק בדברים בין שמיעת הברכה לשתיית הכוס. אבל ביום הכיפורים ובתשעה באב, שאין היולדת יכולה לשתות, אין מברכין על הכוס. ובתשעה באב, אסא נמי לא מייתנין מטעמא שאין מברכין על הבשמים

⁴⁹³ Z, ז"ל הב"י בפירוש הברכה:

⁴⁹⁴ לא עשיתי

⁴⁹⁵ לא עשיתי

⁴⁹⁶ ע"ש עוד (בסימן רמ"ט) מזה – לא עשיתי

⁴⁹⁷ ע' בהגר"א ועי' בהגר"א בתיקו"ז שאסור לעשות מילה לממזר.

במאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' ע"ד סי' רסט')

במוצאי שבת שחל בו תשעה באב. הגה: וי"א למצרך אכוס בכל תעניות ונותנים הזכרה לתעניות קטנים, וכן נוהגין. וזיוס כפורים נוהגין ליתן לתענוק הנימול, כמו שנתבאר באו"ח סימן תרכ"א. וי"א לאף כלל תענית יוצאים בזה, אבל אין נוהגין כן אלא הסנדק שותה כשאני תענית:

(טו) אבל אין מבקשים כו' - יש לקרות שמו כידור על שם הפסוק כי דור תהפוכות המה (ט"ז) ושימולו אותו במקום אחר כגון בפתח בית הכנסת לא במקום שמלין הכשרים (ט"ז וש"ך), כלומר אין אומרים קיים את הילד כו' מטעם דלא ניחא להו לישראל הקדושים לקיים הממזרים שביניהם ומטעם זה העומדים שם אל יאמרו אחר שנימול כשם שנכנס לברית כו' (ש"ך), אין להקפיד מלקרות שמות כשמות שהיה קודם אברהם אבינו ע"ה דלא צד הסובר שאין ראוי לקרוא בשם אדם או נח או שם ועבר דאין להעלות שם אלא מאברהם ואילך, דאין לחוש לזה שהרי מצינו רבי בנימין בר יפת ועקיבא בן מהללאל וראובן קרא לבנו בכורו חנוך⁴⁹⁸ (פ"ת).

(טז) בג' צומות עיין (בתשובת רדב"ז החדשות סימן שפ"ה) (פ"ת)⁴⁹⁹.
(יז) שאין היולדת יכולה לשתות - אף על גב דבאו"ח (סי' תקנ"ד ס"?) כתב דכל ל' יום א"צ אומד ויכולה לאכול בט' באב, מ"מ כתב שם רמ"א דמ"מ נהגו להתענות כל שאין להם צער גדול (ט"ז).

(יח) מטעמא דאין מברכין על הבשמים כו' - כלומר מטעם שאין מברכין על הבשמים בט' באב שחל להיות במוצאי שבת, ע"י או"ח (סי' תקנו ס"?) והיינו דריח תענוג הוא וה"ה הכא דאסור להריח במקום שנוהגין ליטול הדס ולהריח בשעת מילה כדלעיל (סעיף א) זהו דעת המחבר אבל אינו מוכרח, דנראה דהתם היינו טעמא משום שהנשמה יתרה הלכה במ"ש ונתקן ברכת הבשמים לתענוג להשיב נפשו אבל שיהא אסור בכל ט"ב להריח בבשמים זה לא שמענו (ש"ך).

(יט) וכ"פ המחבר בא"ח סי' תקנ"ט - סעי' ד' (ש"ך).
(כ) לתענוק הנימול - אין צריך כאן כדי שיעור כוס של ברכה, דהיינו מלא לוגמיו, אמנם באו"ח (סי' קצ"ס?) איתא דכל דבר שצריך כוס צריך לשתות מלא לוגמיו וי"ל דהיינו מה שצריך כוס מדברי הגמ' משא"כ כאן שאינו אלא מצד שאין אומרים שירה אלא על היין (ט"ז).

(כא) אלא הסנדק שותה כו' - ובכל המקומות שהייתי אין נוהגין כן אלא נותנים לשתות לנערים קטנים (ש"ך), וי"א דאין לנהוג כן דהנערים אינם שומעים הברכה ועדיף טפי שיטעום המברך (פ"ת).

(ה) מי שיש לו שני תינוקות למול, יברך ברכה אחת לשניהם, ואפילו אם שנים מלים, הראשון יברך על המילה ועולה גם לשני, והשני יברך: אשר קדש ידי, ועולה גם לראשון ואפילו אין הנער לפניו בשעת הברכה, כיון שדעתו עליו, רק שלא יסיח דעתו בינתיים. הגה: אבל אם שם צינתיים או שלא היה דעתו על הצ' מתחילה, כריך לצדך: אשר קדש ידי, על הראשון, ולחזור ולצדך על מילת השני. ודוקא אם שם בדברים שאין צרכי המילה, אבל בצרכי מילה לא הוא הפסק. ואפילו אם שם שם וצריך: אשר קדש ידי, לאחר הראשון, א"ל לחזור ולצדך על המילה, דברכה לא הוא הפסק, כמו שנתבאר סימן כ"ח לענין כיסוי דם. ואם שני הילדים של אדם אחד, האב אומר: להכניסם בצריתו של אברהם אבינו, וכן אומר: קיים את הילדים, וכו', ויתקן כל צרכי המילה לכל אחד בפני עצמו, כגון הנר שמדליקין, יעשה לכל אחד נר בפני עצמו:

(כב) שני תינוקות - שתי מילות בזמנם אין צורך להקדים זה שנולד תחלה דהחיוב חל ביחד מתחלת יום שמיני ומ"מ נהגו להביא תחלה זה שנולד מקודם אפשר שהוא מטעם שלא יתעורר קנאה ומחלוקת. ואם הובא לבהכ"נ זה שנולד אחרון אין להמתין כלום רק למולו מיד. וכל זה אם שניהם בזמנם אבל אם שניהם נמצאים בבית הכנסת ואחת היא שלא בזמנה צריכים מקודם למול המילה שבזמנה, דמי שזמנו קבוע הוא קודם לזה שנדחה אף שנולד ראשון, אבל אם אירע שהביאו לבהכ"נ את התינוק שנדחה יש למולו מיד ולא להמתין על מי שזמנו קבוע (פ"ת).

⁴⁹⁸ שמעתי בשם הגר"י קמינצקי שהקורא לבנו שם מוזר עובר ב"ארוך את מכה רעהו בסתר".
⁴⁹⁹ לא שיתי

במאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' ע"ד סי' רסט')

(כג) ברכה אחת לשניהם - אם ידוע שהתינוק השני לא יבא כ"כ מהר ואיכא הפסק גדול בדבר ושיחה יעשו לכל אחד ברכה בפני עצמו דהיינו ברכת המילה, ע"כ ראוי לנהוג שגם השני יהיה מוכן אחר ברכת הראשון למולו (ט"ז), במצרים נהגו לברך על כל אחד בפני עצמו ואחר מילת האחד אומרים פסוקים המלאך הגואל וכיוצא כדי להסיח דעת והוא מנהג ותיקין ואם הם של אדם אחד מברך האב להכניסו ג"כ על א' בפ"ע, ועיין בתשובת פרח מ"א ח"ב סימן ל"ב (פ"ת)⁵⁰⁰.

(כד) או שלא היה דעתו על השני כו' - היכא דאיכא ליה תרי ינוקא למימהל בבי כנשתא כיון דלא אפשר למימהלינהו כחדא, גופים מחולקים נינהו, וצריכה ברכה אכל חדא וחדא, ויהיו נזהרים שלא יביאו ב' תינוקות ביחד לב"ה אלא אחר זה דלאחר שנימול הא' יביאו הב', וי"א שנמנעו בב' תינוקות שאינן של א' לפטרם בברכה א' כי כמה פעמים יביאו לידי שהיות גדולות והיסח הדעת (ש"ך), עיין ש"ך ועיין במגן אברהם סימן ח' ס"ק ט"ו (פ"ת)⁵⁰¹.

(כה) ואפי' אם שכח וכו' - ה"ה אף הראשון יכול לברך אשר קדש אלא כדי שלא יבא לידי מחלוקת, אבל העיקר דהראשון לא יברך אשר קדש כלל אלא הב' (ש"ך).

(ו) היכא דאפשר, עבדינן למילה בעשרה. והיכא דלא אפשר, עבדינן בפחות מעשרה:

@NO MB@

(ז) כשהאב עצמו מוהל את בנו, הוא מברך: שהחיינו. ואם המוהל הוא אחר, י"א שאין שם ברכת שהחיינו. ולהרמב"ם לעולם האב מברך שהחיינו על כל מילה ומילה, וכן נהגו בכל מלכות ארץ ישראל וסוריא וסביבותיה ומלכות מצרים. הגה: וצמדינות אלו נוהגין שלא לברך שהחיינו, אפילו כשהאב עצמו מל בנו, אם לא שמל בנו הזכור שחייב לפדותו מצד שהחיינו צעקת מילה ואינו מצד צעקת פדיון, אבל כשפטור מהפדיון אינו מצד שהחיינו:

(כו) אם לא שמל בנו הבכור כו' - ואין נוהגין כן, אלא אין מברכין שהחיינו כלל אפי' ישראל שמל בנו הבכור (ש"ך).

(כז) מברך שהחיינו - עיין במגן אברהם (סי' כב סק"א?)⁵⁰² (פ"ת).

(ח) אין צריך לכסות ערות הקטן בשעת הברכה. (אבל יש לנקות הקטן מזאתו קודם שיברך):

(כח) א"צ לכסות כו' - ואפילו למ"ד באו"ח (סי' עה ס"?) דאסור לקרות ק"ש כנגד ערות קטן משום דבעינן והיה מחניך קדוש ואין בו, כיון דלתקוני מילה קאתי, קרינן ביה שפיר והיה מחניך קדוש (ש"ך).

(כט) אבל יש לנקות כו' - ואף על פי שאין מרחיקין מצואת קטן עד שיהא ראוי לאכול כזית דגן וכמ"ש באו"ח (סי' פא ס"?) מ"מ מוטב לנקותו קודם הברכה (ש"ך).

(ט) אבי הבן עומד על המוהל להודיעו שהוא שלוהו: @NO MB@

(י) נותנין את הערלה בחול ועפר, (וכן רוקקים דם המזלצה אל העפר). ואם הוא שבת, צריך שיהיו מוכנים מבעוד יום:

(ל) ואם הוא שבת צריך שיהיו מוכנים כו' - י"א דאפילו מוכנים אסור גזירה שמא יביא עפר בשבת מבחוץ שאינו מוכן, ומיהו העולם נהגו היתר בעפר מוכן מע"ש (ש"ך).

(יא) נוהגין לעשות כסא לאליהו, שנקרא מלאך הברית, וכשמניחו יאמר בפיו שהוא כסא אליהו. הגה: ונוהגין להדר אחר מלואו, להיות סנדק לתפוס התינוק למוהל. ויפה כח הסנדק מכח המוהל להקדימו לקריאת התורה, דכל סנדק הוא כמקטיר קטורת, ולכן נוהגין שלא ליתן שני ילדים לזעל צרית אחד, כדאמרין גבי קטורת: חדשים לקטורת. ואין לאשה להיות סנדק לתינוק במקום שאפשר באיש, משום דהוי כפריעות. ומ"מ היא עוזרת לזעלה ומציאה התינוק עד בית הכנסת, ואז לוקח האיש ממנה ונעשה סנדק. אבל האיש יכול לעשות הכל בלא אשה. נהגו המוהלים להתפלל ביום המילה, שנאמר: רוממות אל בגרונם וחבר פיפיות בידם (תהילים קמט, ו):

(לא) נוהגין לעשות כו' - ונוהגין להדליק נר בבית הכנסת בשעת המילה (ש"ך).

⁵⁰⁰ לא עשיתי

⁵⁰¹ לא עשיתי

⁵⁰² לא עשיתי

במאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' ע"ד סי' רסט')

(לב) יאמר בפיו כו' - כתוב בזוהר פרשת לך לך (&) ⁵⁰³ דאבי הבן יאמר פסוק אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך והעומדים שם יאמרו סוף הפסוק נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך, ולא ראיתי נוהגין כן. ויש נוהגים שהעומדים אומרים כל הפסוק הזה אחר שמביאים התינוק לבית הכנסת (ט"ז).

(לג) סנדק - ונוהגים להתעטף בטלית ועיין בש"ת באו"ח (סי' יח סק"ד ?) לפי המנהג שלא ללבוש טלית בט"ב שחרית גם לצורך להיות סנדק למילה לא ילבש טלית ומ"מ ראיתי סנדקי א' לבש ובירך ולא מחיתי בידו (פ"ת).

(לד) שלא ליתן ב' ילדים כו' - כלומר שאין כופלין לתת בניו לבעל ברית אחד פעמים או שלש רק לכל בן בורר בעל ברית אחר (ש"ך) ⁵⁰⁴, עיין (בתשובת נר"ב חי"ד סי' פ"ו) מ"ש בזה ועיין בש"ת בא"ח סי' תקצ"א סק"ג (פ"ת) ⁵⁰⁵, י"א לא יעשה חבירו סנדק לב' בניו אלא א"כ מת אחד (פ"ת).

(לה) שנאמר רוממות אל בגרונם וגו' - אין לדחות משום כך האבל להתפלל ביום המילה וכל המוחה באבל כאלו מוחה באדם לעשות מצוה וכאלו גזול את המת אם לא במקום שיש מנהג קבוע ע"פ חכמים (ש"ך).

(יב) נוהגים לעשות סעודה ביום המילה. הגה: ונהגו לקחת מנין לסעודת מילה, ומקרי סעודת מילה. וכל מי שאינו אוכל בסעודת מילה, הוי כמנודה לשמים. ודוקא שנמלאו קס בני אדם מהוונים, אבל אם נמלאו בני אדם שאינם מהוונים, א"צ לאכול קס. עוד נהגו לעשות סעודה ומסחה בליל שבת לאחר שנוול זכר נכנסים אלל התינוק לטעום קס, והוא ג"כ סעודת מילה:

(לו) לעשות סעודה - ואם אירע סיבה שלא עשאו סעודה ביום המילה יעשו ביום אחר, בהא דמצוה בו יותר מבשלוחו ראוי ליזהר גם בסעודת ברית מילה וחתונה, ועיין בש"ת שם ⁵⁰⁶ (פ"ת).

(לז) סעודת מצוה - ע' במג"א סימן תכ"ח /תר"מ/ ס"ק י"ג (פ"ת) ⁵⁰⁷.

(לח) כמנודה לשמים - לכן יצוה כו' ⁵⁰⁸, וטוב לבטל מה שהשמש קורא על סעודת ברית מילה כי אולי לא ילכו מטעמים המתהוים ויהיה ח"ו בכלל נידוי ⁵⁰⁹ (פ"ת).

(לט) בליל שבת כו' - אז הכל מצויים בבתייהם וזה ישוע הבן. מה שנוהגים בשבת לבקר אצל התינוק הנולד שהוא אבל על תורתו ששכח (ט"ז).

(יג) יום מילה שחל ביום תענית צבור הכתובים, מתפללים סליחות ואומרים וידוי כדרכם, ואין אומרים והוא רחום ולא נפילת אפים, (אבל אומרים אל כך אפיס):

(מ) מתפללים סליחות כו' - אם יש מילה בין ר"ה ליוה"כ אומר פיוט בסליחות זכור ברית דמילה ואל תפר בהשכמה וצ"ל גם פזמון יה איום ואומר אבינו מלכנו ואין אומר "והוא רחום ותחנון" גם בצום גדליה במילה, אבל אומר וידוי וי"ג מידות ולמנצח. וכן בעשרה בטבת יש לומר זכור ברית דמילה ופזמונים הנ"ל, וכן בכל תענית צבור אבל למנצח אומר משום צערא דינוקא, ואין אומר יהי רצון אחר קריאת התורה. ואם היו ב' בתי כנסיות בעיר, באותו שאין מלין אומרים תחנון, וכן אין אומרים פיוטים של מילה באותו בית הכנסת שאין מלין בו, ויש נוהגים שלא לומר "למנצח". ומלין קודם עלינו לשבת, עוד נהגו שלא לחלוץ התפילין עד אחר המילה משום שהתפילין הם אות והמילה ג"כ אות (ש"ך).

סימן רסו - איזה מילה דוחה שבת ויום טוב, ובו י"ד סעיפים.

(א) מילה, בין בזמנה בין שלא בזמנה, דוחה צרעת, שאם יש בהרת בעור הערלה, אף על פי שיש בקציצת הבהרת לא תעשה, חותכה עם הערלה. אבל אם לאחר שנימול גדל בשר

⁵⁰³ עי' מלואים אות .

⁵⁰⁴ עי' בהגר"א.

⁵⁰⁵ לא עישתי

⁵⁰⁶ לא עשיתי

⁵⁰⁷ לא עשיתי

⁵⁰⁸ המשך הנוסח לא עשיתי

⁵⁰⁹ ?

במאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' ע"ד סי' רסט')

במילתו עד שאינו נראה מהול וצריך לחותכו, אם יש בהרת באותו הבשר אסור לחתכו, כיון שא"צ למולו פעם אחרת אלא מדרבנן: @NO MB

(ב) מילה דוחה יום טוב ושבת, בזמנה. אבל שלא בזמנה, אינה דוחה. ואפילו בזמנה, אינה דוחה אלא המילה עצמה ופריעה ומציצה, ואפילו פירש, חוזר על ציצין המעכבין דהיינו אם נשאר מהעור עור החופה רוב גובהה של עטרה אפילו במקום אחד. ועל שאינם מעכבים, אם לא פירש, חוזר, ואם פירש, אינו חוזר. ונותנין עליה אספלגית. הגה: ומותר לטלטל האויזמל לאחר המילה להצניעו בחצר המעורב, אף על גב דאינו כריך לו עוד צאתו שבת, דהא לא הוקצה בין השמשות מלחך דהיה כריך לו צאתו שבת, כן נראה לי. אבל מכשיריה אינם דוחים, כיון שהיה אפשר לעשותה מבעוד יום. ולפיכך אין עושין סכין לימול בו, ואין מביאין אותו ממקום למקום, ואפילו להוציאו מהבית (ולהביאו) דרך גגין וחצרות ומבואות שלא עירבו. אבל אם שכח הסכין בגג וחצר, מותר להביאו מזה לזה, אפילו עירבו חצירות עם הבתים:

(א) אבל שלא בזמנה אינה דוחה - מל בשבת שלא בזמנו מהני וא"צ להטיף דם ברית ובנולד מהול דאין צריך רק הטפת דם ברית ואינו דוחה שבת כדלקמן ס"י, אם עבר והטיף ממנו בשבת, לא מהני וצריך לחזור ולהטיף דם ברית, וצ"ע (פ"ת).

(ב) רוב גובהה של עטרה - ע"ל (סי' רסד ס"ה סק"?) (ש"ך).
(ג) להצניעו בחצר המעורב - י"א דתיכף אחר המילה צריך להסיר מידם כל צרכי המילה דחשובים מוקצה להלאה וגם המוהל לא יחזור ליטול האויזמל מן החול שהטיל שם הערלה בהיותו בהול על הפריעה, שמתחילה בבין השמשות לא היה עליו שם ראוי אלא לעשות צורך מילה ולא אח"כ, ומש"כ דמותר לטלטלו אחר המילה דמאחר שטלטל בהיתר מחזירו לאיזה מקום שירצה, טעמו דאי היה צריך להשליך האויזמל אחר כך ויהיה אבוד ודאי מימנע ולא מהיל ולא התיר אלא להצניעו אח"כ באותו חדר שמל שם כדי שלא יהיה אבוד אבל לא למקום אחר מטעם שאמרנו כיון שסגי בלאו הכי וגם בשופר של ר"ה אחר התקיעה נהגו איסור לטלטלו אח"כ כל שאינו לצורך יום טוב, וכן עיקר, וי"א כרמ"א שכיון שהיה ראוי בין השמשות הותר לכל היום דאין מוקצה לחצי שבת (ט"ז), ועיקר בדברי רמ"א דלא התיר אלא כדי להצניעו בחצר המעורב אבל לטלטלו בחנם לא (נקה"כ), דבכה"ג אפילו שלא לצורך מילה מותר כמו שנתבאר באו"ח (סי' שעב ס"י) ⁵¹⁰ (ש"ך), כשמלין בשבת אסור לקנח האויזמל מן הדם, מוהל שמל בשבת ואח"כ זרק הערלה מידו, מותר ליקח הערלה ולהניחה לעפר המוכן לה, ואף דלאחר שזרקו לעפר מוקצה הוא, מכל מקום קודם שזרקו, עדיין לא נעשה מצותו, לאו מוקצה הוא, ועדיף שתיכף שחתך הערלה בעודה בידו יזרקנה לעפר (פ"ת).

(ד) אין עושין סכין - ה"ה אם אינו חד אסור להשחיתו במשחזת (פ"ת).
(ה) דרך גגין וחצרות - פי' כלים ששבתו בתוכן, דכולן רשות אחת הם כמ"ש באו"ח (סי' שעב ס"י) ואפילו הן של בעלים הרבה, שלא אסרו אלא בכלים ששבתו תוך הבית כשקדש היום, דאותן אסור לטלטל מבית לחצר אם לא ערכו הבתים עם החצר, ואפילו ערכו הבתים עם החצר, אסור לטלטל אותן כלי הבית מחצר זה לחצר אחרת שלא ערכו עמה (ט"ז).

(ו) אפילו ערכו חצרות עם הבתים - פי' כל בית ערב עם חצר שלו ולא אמרינן הואיל ואז שכיהי כלי הבית בחצר, אם נתיר לטלטל מחצר לחצר כלי ששבת באחד מהם, יטלטל גם כלים ששבתו בבית מחצר לחצר, הא לא גזרינן (ט"ז).

(ג) אין שוחקין סמנים ולא מחמין לו חמין ואין עושין לה אספלגית ולא מורפין לה יין ושמן (ו). אם לא שחק כמון מערב שבת, לועס בשיניו. אם לא טרף יין ושמן מע"ש, נותן זה לעצמו וזה לעצמו. ואין עושין לה חלוק, אבל כורך עליה סמרטום, ואם לא התקין מערב שבת, כורך על אצבעו ומביא דרך מלבוש, אפילו מחצר אחרת שלא עירבה:

(ז) ולא כו' - לפי שכל מכשירי מילה אלו היה אפשר לעשותן מע"ש (ש"ך).
(ח) לועס בשיניו - דכמה דאפשר לשנויי משנינן (ש"ך).
(ט) ואין עושין לה חלוק - פי' כעין כיס דחוק היו עושין ומלבישין ראש הגיד עם העטרה, כדי שלא יחזור העור לכסות העטרה (ט"ז, ש"ך).

Commented [O179]:
שנה ברורב

במאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' ע"ד סי' רסט')

(י) אפילו מחצר - אבל לא מרשות הרבים מן התורה⁵¹¹ שאין זה מלבוש ממש (ט"ז).
(ד) מלו את הקטן בשבת, ואח"כ נתפזרו הסימנים, עושין לו בשבת, מפני שסכנה היא לו.
(ו) דין רחילת חינוק קודם מילה או לאחריה, עיין בטור א"ח סימן קל"א):

:Commented [O180]
ספת שלי מן התורה

(יא) ואח"כ נתפזרו הסימנים כו' - אם נתפזרו הסימנים קודם המילה, י"א דאין למצוה אלא שעתה ומלין אותו ואין דוחין את המילה מפני שנצטרך אח"כ לדחות עת השבת דבחר הכי פיקוח נפש הוא דדחי לה ולא מכשירי מילה וי"א שתדחה המילה, וכן עיקר (ש"ך).

:Commented [O181]
כון?

(ה) שכחו ולא הביאו סכין מע"ש, אומר לעובר כוכבים להביא סכין בשבת, ובלבד שלא יביא אותו דרך רשות הרבים. כללו של דבר: כל דבר שעשייתו בשבת אסורה עליו משום שבות, מותר לנו לומר לעו"ג לעשות אותה כדי לעשות מצוה בזמנה. ודבר שעשייתו

בשבת אסורה עלינו משום מלאכה, אסור לנו לומר לעו"ג לעשותה בשבת: @NO MB@
(ו) כל המכשירים שאין דוחין שבת, גם יום טוב אין דוחין, חוץ מזה ששוחקין לה כמון

בי"ט הואיל וראויים לקדרה, וכן מורפין לה יין ושמן: @NO MB@

(ז) אדם שלא מל מעולם לא ימול בשבת, שמא יקלקל ונמצא מחלל שבת. ואם כבר מל פעם אחת, מותר, ואפילו אם הוא אביו:

(יב) שלא מל - עיין במג"א (סי' שלא סק"י?) דה"ה אם מל ולא פרע מעולם אסור לפרוע בשבת וטעם אחד להם, וי"א דאם אין מוהל אחר ויודע בעצמו שיכול למול שרי. מוהל שבא למול בשבת ואמר שכבר מל פעם אחת נאמן ואין צריך להביא ראיה לדבריו (פ"ת).

(יג) בשבת - ה"ה בי"ט אך בי"ט שני של גליות יש להתיר (פ"ת).
(יד) פעם אחת מותר - כאן אין חשש אלא משום שמא לא יוכל לאמן ידי וכו' דחזינן בחד זמנא דמאמן את ידי שפיר סגי בהכי, ואין צריך ג' פעמים (ט"ז), ולא אמרינן דלגבי אביו הוי פסיק ריש' דניחא ליה שהרי מתקן את בנו⁵¹² (ש"ך).

(ח) מי שנולד בין השמשות, שהוא ספק יום ספק לילה, מונין מן הלילה ונימול לתשיעי, שהוא ספק שמיני. ואם נולד ערב שבת בין השמשות, אינו דוחה את השבת, שאין דוחין את השבת מספק. וכן אינו דוחה יום טוב מספק, ואפילו יום טוב שני של. ואפילו לא הוציא אלא ראשו בין השמשות, אף על פי שיצא כולו בשבת, אינו נימול בשבת:

(טו) ואפילו י"ט שני של גליות - וי"א דדוחה י"ט שני של גליות וה"ה כל שאר הדברים שאינם דוחין שבת דוחין את י"ט שני דגליות (ש"ך), וי"א דמ"ש המחבר "וכן בי"ט שני של גליות" כוונתו אם הוא ודאי שלא בזמנו, כגון שנולד בערב שבת בין השמשות ובשבע שאחר ספק שמיני חלו שני ימים טובים של גליות באחד בשבת ובשני בשבת שנימול ליום י"ב. אבל מי שספק שמיני שלו בי"ט שני, אפילו בראש השנה נימול בשני דהוי ספק ספיקא שמא היום זמנו ואת"ל אינו זמנו שמא היום חול ולא הוי דבר שיש לו מתירין כיון דחוזר לאיסורו (עי' לעיל סי' קב ס"ד בהג"ה). אבל במילה ודאי שלא בזמנה אינו דוחה י"ט שני של גליות, ומ"מ מי שרוצה לסמוך על הש"ך אין מוחין בידו, וי"א שאין לסמוך על הש"ך, אך בספק אם המילה היא היום בזמנו, יש למולו בי"ט שני של גליות עכ"פ ולא משום דהוי ס"ס רק מטעם אחר דאית ספק קיום מצות עשה דאורייתא ודחי ספק קל דרבנן, ובפרט עתה שאינו אלא מנהג (פ"ת).

(טז) ואפי' לא הוציא אלא ראשו כו' - אשה מקשה בערב שבת לילד צריך לבדוק אם הוציא ראשו חוץ לפרוזדור בערב שבת אז אין מלין אותו בשבת כי אם בערב שבת וצריך לשאול לנשים ואם אינן יודעות יש לילך אחר המנהג (ש"ך), הוצאת הראש חוץ לפרוזדור היינו לאויר העולם דוקא ולא לבית החיצון (ע"ל סי' רסב סק"ו?), ואם לא קשתה האשה בין השמשות ולא נראו לה חבלי לידה עד כניסת שבת אפילו בתחלת ליל שבת מיד אז ודאי לא חיישינן שמא הוציא ראשו קודם שבת אבל אם נמשך זמן קישוי בין השמשות וילדה בתחלת הלילה יש לנו לחוש לחומר איסור שבת דקרוב הדבר שהוציא הראש לפני שבת ולא יהיה אלא ספק אינו דוחה ואף על פי שלא ידעו מזה לא היולדת ולא המילדת אימור לאו אדעתיהו אגב דטרידי וכי שיילו להו ואמרי דידעו שהוציא ראשו לפני שבת או שלא הוציא, אין לנו אלא דבריהן בין לדחות שבת בין שלא לדחותו ומשנפתח הקבר ואינה

⁵¹¹ ששים ריבוא תוך ט"ז אמה?

⁵¹² עי' לעיל סי' רסא סק"ב).

במאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' ע"ד סי' רסט')

יכולה לילך בידוע שהוציא העובר ראשו, ועיין (בתשובת ב"ח סימן קצ"ד /קנ"ד/)⁵¹³ (פ"ת).

(ט) בשיעור בין השמשות אפליגי תנאי ואמוראי בסוף פרק במה מדליקין, וכתב בעל העיטור: מספקא לן הלכה כדברי מי, הלכך אי איתיליד ינוקא משתשקע החמה ספק הוא, עד דשלים בין השמשות דרבי יוסי, ונימול לעשרה. ואי איתיליד במוצאי שבת משתשקע החמה, עבדינן לחומרא כדרכה (ועיין לעיל סימן רס"ז סעיף ה' ו'):

(יז) משתשקע החמה - בע"ש ונימול לעשרה היינו ביום א' (ש"ך).

(יח) דר' יוסי - דהיינו כהרף עין סמוך ללילה ממש, וכבר נתבאר לעיל (סי' רסב ס"ו) דמשנראו ג' כוכבים לילה הוא. תינוק שנולד ע"ש אחר שקיעת החמה קודם שנראו ג' כוכבים בינונים אם נימול יום ראשון כדעת הסוברים דבין השמשות הוי תיכף אחר שקיעת החמה מעל הארץ, או אם נימול בע"ש כדעת הסוברים דשתי שקיעות נינהו ושאיין בין השמשות מתחיל אלא מסוף השקיעה אחר שנכנס החמה בעובי של רקיע, אבל קודם לכן יום גמור הוא, כללא דמילתא דהאי ינוקא אין מלין אותו עד יום א' (ש"ך).

(יט) כדרכה - דכל שפני מזרח מאדימין נמי בה"ש הוא והוא מהלך ג' חלקי מילין קודם הלילה והלכך נימול לט' ולא בשבת (ש"ך).

(י) קמן שנולד כשהוא מהול ומי שיש לו שתי ערלות ואנדרוגינוס ויוצא דופן ויליד בית שלא טבלה אמו עד שילדה, אף על פי שנימולים לשמונה אינם דוחים את השבת, (טומטוס שנקרע ונמלא זכר, מלין אותו בשבת, ויש אוסרין):

(כ) שתי ערלות - עיין במג"א (סי' שלא ס"י)⁵¹⁴, וי"א דראוי להזהיר למוהלים כשרואים ב' עורות זה על זה שלא יפרעו עוד בשבת וימתינו עד אחר שבת דאין סכנה אם לא יפרעו עד אחר שבת (פ"ת).

(כא) ואנדרוגינוס [עיין בתשו' משכנות יעקב סי' ס"ב מ"ש בזה] (פ"ת)⁵¹⁵.

(כב) אף על פי שנימולין לח' - וכדלעיל (סי' רסג ס"ד) (ש"ך).

(כג) טומטוס שנקרע עיין (בתשובת נו"ב תניינא חיו"ד סימן קס"ג) (פ"ת)⁵¹⁶.

(יא) מי שנולד בחדש השביעי, מלין אותו בשבת, אפילו אם לא גמרו שעריו וצפרניו. אבל מי שנולד בחדש השמיני, אין מלין אותו בשבת אלא אם כן גמרו שעריו וצפרניו. והוא הדין לספק בן שבעה ספק בן שמונה, שאין מלין אותו בשבת אלא אם כן גמרו שעריו וצפרניו. הגה: וי"א דמהלין ליה הואיל וספק בן שבעה הוא, אללא דאין מחללין עליו השבת כשאר דברים, וכן נראה לי עיקר:

(כד) מי שנולד בחודש השביעי - כל שלא ראינו בודאי שום חסרון (ט"ז), דבן קיימא הוא (ש"ך).

(כה) אלא אם כן גמרו כו' - דאז אמרינן שזה הולד היה צריך ללדת בחודש הז' שאז נגמר אלא שנשתהה לחודש הח' (ט"ז).

(כו) ספק בן שבעה הוא - לדידן לא מהני ספק דאפשר מה שהוא ספק לדידן היה ודאי לחכמי התלמוד ואין ראוי להקל כלל כרמ"א למול בשבת אם לא גמרו סימניו (ט"ז), ועיקר כרמ"א (ש"ך), עי' ט"ז ועיין (בתשובת חתם סופר סימן רמ"ז) מ"ש בזה: (פ"ת)⁵¹⁷.

(יב) ישראל שהמיר ונולד לו בן מישראלית, מלין אותו בשבת:

(כז) מישראלית כו' - ואפילו נשוי מומרת ג"כ מלין בשבת בן הנולד מהם, שהרי הם חייבים בכל המצות וישראלית דנקט לא לאפוקי מומרת אלא לאפוקי עובדי כוכבים, ועיקר אסור אם שניהם מומרים, וצ"ע (ש"ך)⁵¹⁸, עש"ך ועיין בלקוטי פרי"ח לי"ד שהשיג עליו: (פ"ת)⁵¹⁹.

:Commented [O182]
כון?

⁵¹³ לא עשיתי.

⁵¹⁴ לא עשיתי.

⁵¹⁵ לא עשיתי.

⁵¹⁶ לא עשיתי.

⁵¹⁷ לא עשיתי.

⁵¹⁸ עי' חו"מ סי' יט ס"ג ד"ה מנדין ד"מ שאין מלים בן של מי שבנידוי.

⁵¹⁹ לא עשיתי.

במאיר הדעה על יו"ד זולק'ה' (סי' רג' ע"ד סי' רסט')

(כח) מלין אותו בשבת - ואין מחזיקין אותו שיצא לתרבות רעה כיון שאמו ישראלית (ט"ז), כתוב בספר ב"ה בשם הרשב"ץ דממזר מלין אותו בשבת וכן הוא במהרי"ל: כתוב עוד בספר בדק הבית וז"ל כתוב בא"ח בשם הרמב"ם הקראים כל זמן שלא ידברו תועה על הרבנים ולא יתלוצצו בדברי רבותינו הקדושים חכמי המשנה והש"ס נכון לנו לכבדם ללכת לשאול בשלומם אפילו בבתייהם ולמול בניהם אפילו בשבת היכא דגזור להו גזירה דידן ועבוד להו מילה ופריעה דדלמא נפק מנייהו זרעא מעליא והדרי בתיובתא והכי אשכחן לרבינו האי זצ"ל דאמר הכי עכ"ל, ובתשובת רבינו בצלאל אשכנזי ס"ס ג' מביא דברי הרמב"ם ורבינו האי גאון וכתב נמצאת למד כי בקראים הדורים אצלנו בזמן הזה לא נמצא בהן אחד מכל המדות שהזכיר הגאון ז"ל כי בכל יום הם מוסיפין גירעון ואינם מלים בניהם שהרי אינם פורעים וקיימא לן מל ולא פרע כאלו לא מל ואינם מלים כמוהל שלנו ואין מכניסים בבתייהם תלמידי חכמים אדרבה בורחים מהם כבורח מן הנחש ואין מתפללים במנהג שלנו כלל אין אומרים י"ח הרי שהם משונים בכל דבריהם ולפיכך אסור למול בניהם בשבת כיון שאינם מודים בפריעה ואם כן איך יעשה להם פריעה וכי תימא ימול בלא פריעה נמצא מחלל שבת ואינו עושה מצוה ע"כ: (ש"ך).

(יג) ישראל שנולד לו בן מעובדת כוכבים, אין מלין אותו בשבת:

(כט) אין מלין כו' - שהולד גוי כמותה אבל ישראלית מומרת שהולידה ממומר י"א דמלין בשבת דאע"פ שחטאו ישראלים הם, ועיקר כנ"ל סק"כ (כח) שאין מחזיקין שיצא לתרבות רעה כיון שאמו ישראלית ובזה שאמו מומרת ודאי מחזיקין אותו בכך ואין למולו בשבת ואף על גב דנותנין אותו לימול שמא אחר כן יחזירוהו לתועבה שלהם, כיון שהם נשארו כך ותו דאפשר שהם מומרים לכל התורה חוץ ממצות מילה (ט"ז), ישראל כשר שנולד לו בן מישראלית שהומרה, מלין אותו בשבת וכן ישראלית שהולידה בן מעובד כוכבים ג"כ מלין אותו בשבת דהא הולד כשר (פ"ת).

(יד) יש ליזהר שלא ימולו שני מוהלים מילה אחת בשבת, שזה ימול וזה יפרע, אלא המל הוא עצמו יפרע. הגה: ולא מלאתי ראייה לדבריו, ואדרכה נראה לי דשני דהא מילה דחיא שבת כמו עבודה במקדש עכמה כהנים היו עובדים ומחללים שבת, דמאחר דשבת ניתן לדחות הרי הוא כחול לכל דבר. וכן מלאתי בספר התרומה יסן כתוב בקלף, שכתב בסוף הלכות שבת דהדיא, דשני. אמנם מלאתי בקובץ שיש לאסור ועל כן טוב להחמיר לכתחלה, אף על פי שמדינא נראה לי מה שכתבתי:

(ל) יש להזהר שלא ימולו כו' - וי"א דאין בזה איסור וכבר נהגו בהרבה מקומות גדולות שמלין ב' מוהלין בשבת זה מל וזה פורע (ט"ז, ש"ך), וי"א שגר אין למולו ביום ה' שכן ודאי יצטרך לחלל שבת עליו, ויש חולקים (פ"ת), ועיין עוד (בתשו' חתם סופר ס"ס רנ"ב) מ"ש בזה (פ"ת), וי"א שבשבת אסור למוהל לסלק ידיו משהתחיל למול עד שיגמור הפריעה אבל אם אירע שסילק ידיו מותר גם לאחר לגמור ושבת וי"ט שוים בזה ע"ש ועיין בתשובת זכרון יצחק סי' כ"ז מ"ש על דבריו⁵²⁰, (ועמ"ש לעיל סימן רי"ד סק"ד ועיין בסוף ספר דרך חיים שו"ת בענין זה באורך) (פ"ת)⁵²¹.

¹ נדרים כ ע"א, רמב"ם נדרים פי"ג הכ"ד.

² נדרים כז ע"א

³ נדרים עז ע"ב.

⁴ ירושלמי נדרים פ"א ה"א.

⁵ נדרים כז ע"א, רמב"ם נדרים פי"ג הכ"ה.

⁶ מרדכי שזעזע תשנ"ח.

⁷ נדרים ט ע"א

⁸ רא"ש ע"ס סי' ח

⁹ רא"ש ע"ס

⁵²⁰ לא עשיתי

⁵²¹ לא עשיתי